

STORTINGET

Innst. 360 L

(2022–2023)

Innstilling til Stortinget
fra energi- og miljøkomiteen

Prop. 100 L (2022–2023)

Innstilling fra energi- og miljøkomiteen om Endringer i energiloven og naturgassloven (overskuddsvarme, energikartlegging, måling og fakturering)

Til Stortinget

Sammendrag

Olje- og energidepartementet foreslår i proposisjonen endringer i lov 29. juni 1990 nr. 50 om produksjon, omforming, omsetning, fordeling og bruk av energi m.m. (energiloven) og lov 28. juni 2002 nr. 61 om felles regler for det indre marked for naturgass (naturgassloven).

Departementet foreslår for det første en endring i energiloven slik at aktører som planlegger å bygge nye eller foreta omfattende (vesentlige) oppgraderinger av energi- og industrianlegg, skal pålegges å gjennomføre en kost-nytteanalyse for å utnytte overskuddsvarme. Det anses som en omfattende oppgradering dersom kostnadene er høyere enn 50 pst. av investeringskostnadene for et nytt sammenlignbart anlegg.

For det andre foreslår departementet at datasentre med mer enn 2 MW samlet elektrisk effekt og andre anlegg med mer enn 20 MW samlet elektrisk effekt skal omfattes av plikten til å gjennomføre en kost-nytteanalyse for å utnytte overskuddsvarme. Det foreslås også hjemler for å gi forskrifter med nærmere regler om dette.

For det tredje foreslår departementet å innføre krav i energiloven om at store foretak regelmessig skal gjennomføre en energikartlegging. Dette er en systematisk kartlegging av energibruken i et foretak med sikte på å få oversikt over mulige energieffektiviseringstiltak. Kartleggingen omfatter bygninger, industriprosesser, transport og andre aktiviteter. Det foreslås også en hjemmel for å gi forskrifter med nærmere regler om plikten til energikartlegging.

Departementet foreslår for det fjerde å innføre en hjemmel i energiloven for at departementet kan gi forskrift om måling og fakturering av varmeenergi, og en hjemmel i naturgassloven for å gi forskrift om måling og fakturering av naturgass.

Departementet omtaler forslagene, høringsinnspillene og departementets vurdering i proposisjonens kap. 3.

Økonomiske og administrative konsekvenser

Departementet redegjør for forslaget økonomiske og administrative konsekvenser i kapittel 4 i proposisjonen.

Om kostnadene ved kost-nytteanalyser skriver departementet at for myndighetene påløper kostnader knyttet til blant annet utarbeiding av metodikk for kost-nytteanalyser, rapporteringsmal og løsninger for mottak og validering av analyser.

For virksomhetene vil gjennomføring av kost-nytteanalysen kunne gjøres internt i foretaket eller ved hjelp av konsulenter. Dette vil medføre noen kostnader. Samtidig kan foretakene ha fordeler av å identifisere muligheter for utnyttelse av overskuddsvarme. Analysene kan også bringe prosjektutviklere i kontakt med aktuelle avtakere av overskuddsvarmen og dermed ha en positiv effekt.

Departementet skriver at lovforslaget forventes å trekke i retning av bedre utnyttelse av energiressursene, ved at anvendbar overskuddsvarme ikke går tapt, og på marginen redusere behovet for og lønnsomheten av ny energiproduksjon. Energieffektivisering ved gjenbruk av overskuddsvarme vil kunne bidra til å begrense naturinngrep som følge av nettutbygging og energiproduksjon. Nytteten vil imidlertid avhenge av at kost-nytteanalysene avdekker lønnsomme prosjekter, og at de gjennomføres.

I forbindelse med energikartlegging i store foretak er de administrative kostnadene for myndighetene knyttet til utarbeidelse av forskrifter og senere forvaltning av ordningen, først og fremst tilsyn. Departementet vil søke å utforme ordningen og tilsynet slik at det blir minst mulig byrdefullt for både virksomhetene og myndighetene.

Departementet legger til grunn at de fleste store norske foretak har et godt grunnlag å bygge på for å oppfylle plikten til energikartlegging. Mange foretak har allerede gjennomført den første kartleggingen helt eller delvis gjennom frivillige ordninger. En god del foretak vil nok likevel få en tilleggs kostnad. Departementet vil i arbeidet med forskrift vurdere ulike fritak fra den første energikartleggingen for foretak som allerede har gjennomført alternative kartlegginger. Det antas at kostnaden for den første energikartleggingen vil være høyere enn kostnaden for senere oppdateringer.

Det er vanskelig å nøyaktig anslå de økonomiske konsekvensene for pliktige foretak. Erfaringer fra andre land i Europa viser at kostnadene for energikartleggingen varierer betydelig og er avhengig av flere faktorer, slik som sektor, type aktivitet, størrelse på foretaket og grad av egeninnsats.

En energikartlegging kan avdekke lønnsomme energieffektiviseringstiltak. Både NVE og Enova har opplyst at mange foretak, etter deres erfaring, relativt enkelt kan innføre tiltak med meget lav tilbakebetalingstid og redusere energikostnadene betydelig. I tillegg kan foretaket få en bedre miljøprofil og derav styrket konkurransevne.

Om måling skriver departementet at riktig måling av forbruk av energi er en forutsetning for gode energieffektiviseringsløsninger. Samtidig har måling en kostnadsside. For myndighetene vil det være administrative kostnader i forbindelse med utarbeidelse av forskrifter og senere forvaltning av regelverket, først og fremst tilsyn. For fjernvarmebransjen vil ikke forslaget føre til betydelige kostnader, ettersom det allerede er etablert praksis at fjernvarme måles ved levering til kunde.

For forbrukerne vil kostnadene avhenge av kravene som stilles i forskrift. Departementet vil legge vekt på at kostnadene skal være rimelige og stå i forhold til de potensielle besparelsene. Krav om individuell måling bør ikke stilles med mindre det er kostnadseffektivt.

Komiteens merknader

Komiteen, medlemmene fra Arbeiderpartiet, Mani Hussaini, Stein Erik Lauvås, Linda Monsen Merkesdal, lederen Marianne Sivertsen Næss og Hadia Tajik, fra Høyre, Nikolai Astrup, Bård Ludvig Thorheim, Ove Trellevik og Mathilde Tybring-Gjedde, fra Senterpartiet, Siv Mossleth, Ole André Myhrvold og Gro-Anita Mykjåland, fra Fremskrittspartiet, Terje Halleland og Marius Arion Nilsen, fra Sosialistisk Venstreparti, Lars Haltbrekken, fra Rødt, Sofie Marhaug, fra Venstre, Ola Elvestuen, fra Miljøpartiet De Grønne, Une Bastholm, og fra Kristelig Folkeparti, Kjell Ingolf Ropstad, viser til Stortingsvedtak 743 av 10. juni 2022:

«Stortinget ber regjeringen utrede krav om at spillvarme utnyttes fra prosesser som avgir mye varme, for eksempel industrianlegg, avfallsforbrenning, datasentre, hydrogenproduksjon og energiproduksjonsanlegg, der det er egnet.»

Komiteen viser videre til at dokumentene som ligger til grunn for vedtaket, er Meld. St. 36 (2020–2021), Meld. St. 11 (2021–2022) og Innst. 446 S (2021–2022). Komiteen vil også vise til at Olje- og energidepartementet har gjennomført høring av forslaget til endringer i energiloven om krav til gjennomføring av kost-nytteanalyser for bruk av overskuddsvarme fra energiintensive anlegg. Dette forslaget til lovendringer fremmes blant annet for å etterkomme Stortingets vedtak. Komiteen viser for øvrig til proposisjonen.

Komiteen behandler en annen proposisjon med forslag om endringer i energiloven, jf. Prop. 96 LS (2022–2023). Både Prop. 100 L (2022–2023) og Prop. 96 LS (2022–2023) inneholder forslag om endringer i energiloven § 10-7 første ledd nr. 1. Sakene skal behandles av Stortinget på samme dato, og komiteen fremmer derfor kun forslag om endringer i bestemmelsen i tilrådingen i denne innstillingen.

Komiteen viser til at den mest miljøvennlige energien er den som ikke brukes. I Norge har vi et stort potensial for energieffektivisering, altså å utnytte tilgjengelig energi best mulig. Norge er forpliktet til å lage en plan for energieffektivisering i bygg som kan frigjøre 10 TWh innen 2030. Spillvarme fra industri eller avfallsforbrenning kan benyttes som energikilde i fjernvarmeanlegg. Fjernvarme er en viktig del av energisystemet og er etablert i alle større byer i Norge. Til tross for det utgjør fjernvarme fortsatt en liten del av energibruken her i landet. I 2019 ble det brukt om lag 6 TWh i norske bygg. Både fjernvarme og bergvarme kan bidra til redusert forbruk av strøm og kan dermed frigi elektrisitet til andre formål.

Komiteens flertall, medlemmene fra Arbeiderpartiet, Høyre, Senterpartiet, Sosialistisk Venstreparti, Venstre, Miljøpartiet De Grønne og Kristelig Folkeparti, viser til at energieffektivisering har fått en sentral rolle i europeisk energi- og klimapolitikk i «Fit for 55». I revidert utgave av EUs energieffektiviseringsdirektiv fra 2021 påpeker EU-kommisjonen at energieffektivisering skal regnes som en kilde til fornybar energi, og at det alltid skal settes som førende prinsipp i utforming av ny politikk. En rapport utarbeidet av EUs miljøbyrå i København (EEA) etterlyser mer energieffektivisering dersom EUs klimamål skal nås. Under pandemien kuttet EU energiforbruket med 20 pst., men rapporten påpeker at EUs 27 medlemsland må sette inn mer effektive tiltak for energieffektivisering fremover.

Komiteens medlemmer fra Høyre viser til at representanter fra Høyre fremmet følgende forslag i Dokument 8:222 S (2021–2022):

«Stortinget ber regjeringen stille krav om at spillvarme utnyttes fra prosesser som avgir mye varme, for eksempel industrianlegg, avfallsforbrenning, datasentre, hydrogenproduksjon og energiproduksjonsanlegg.»

Komiteens medlem fra Rødt viser til følgende i Dokument 8:169 S (2022–2023):

«Stortinget ber regjeringen sørge for at et vilkår for tilknytning til strømmettet for datasentre og batterifabrikker er å ha en plan for bruk av overskuddsvarme.»

Dette medlem mener at det bør være mulig å pålegge bedrifter bruk av overskuddsvarme, men registrerer at regjeringen ikke foreslår dette. En mulighet til å gi pålegg om at overskuddsvarmen skal utnyttes, før det gis tillatelse, selv der nytten overstiger kostnaden, også for anlegg som går på elektrisitet, ville styrket tiltakets bidrag til energieffektivisering.

Dette medlem mener at regjeringen må prioritere å raskt innføre nye, fornuftige regler for energieffektivisering og lokal energiproduksjon i bedrifter og industri, gjerne inspirert av EU. Dette medlem mener at å vente på utredninger av hvordan EU-direktiver kan implementeres i norsk lov, truer med å forsinke innsatsen.

Komiteens medlemmer fra Venstre og Miljøpartiet De Grønne påpeker at bygningsenergidirektivet og energieffektiviseringsdirektivet, vedtatt i EU i henholdsvis 2010 og 2012, ennå ikke er tatt inn i EØS-avtalen. Disse medlemmer mener disse må implementeres i norsk rett så raskt som mulig. Disse medlemmer påpeker at det skjer en rivende utvikling innen energieffektivisering, energikartlegging og klimaomstilling i EU gjennom Fit for 55 og RePowerEU, og at det kommer en oppdatering av gjeldende energieffektiviseringsdirektiv i løpet av kort tid. Disse medlem-

mer påpeker at Europaparlamentet og Europarådet i mars 2023 ble enige om at medlemsstatene kollektivt må redusere sluttbruk av energi med 11,7 pst. innen 2030, sammenlignet med framskrivningene for 2030 foretatt i 2020. I tillegg er det enighet om at medlemsland årlig må renovere minst 3 pst. av gulvarealet i offentlige bygg.

Disse medlemmer er opptatt av at Norge må holde følge med det som skjer i EU. For at Norge skal kunne følge utviklingen i EU nå, er det viktig at Norge raskt implementerer de direktivene som ikke er innlemmet i norsk rett på energifeltet. Disse medlemmer understreker at Norge må implementere de nye direktivene som kommer fra EUs klima- og energiomstillingspakker, fortløpende.

Kost-nytteanalyse for å utnytte overskuddsvarme

Komiteen merker seg at alle som har kommet med hørings svar, i utgangspunktet stiller seg positive til at det innføres en form for krav knyttet til utnyttelse av spillvarme, men flere av høringsinstansene er også opptatt av at Norge ikke bør stille strengere krav enn andre europeiske land, ettersom det kan føre til at selskaper velger å ikke etablere seg i Norge. Komiteen vil vise til at energilovens formål blant annet er å sikre at bruk av energi skjer på en samfunnsmessig rasjonell måte, og at dette samsvarer med formålet med forslaget om plikt til å gjennomføre kost-nytteanalyser.

Energikartlegging i store foretak

Komiteen merker seg at høringsinstansene i utgangspunktet er positive til forslaget om krav til energikartlegging i store foretak. Komiteen vil påpeke at energikartlegginger bør kunne gjennomføres på en effektiv måte til lavest mulig kostnad.

Måling og fakturering

Komiteen merker seg at en rekke høringsinstanser støtter forslaget om å innføre en hjemmel for å gi forskrift om måling og fakturering. Høringsinnspillene er i all hovedsak knyttet til hvordan en forskrift om måling og fakturering av varme og kjøling bør utformes. Komiteen vil vise til at flere av de som har gitt høringsinnspill, er opptatt av hvordan kravene skal utformes, og at kravene ikke må være uhensiktsmessige og kostbare å oppfylle.

Komiteens tilråding

Komiteens tilråding fremmes av en samlet komité.

Komiteen har for øvrig ingen merknader, viser til proposisjonen og råar Stortinget til å gjøre følgende

vedtak til lov

om endringer i energiloven og naturgassloven (overskuddsvarme, energikartlegging, måling og fakturering)

I

I lov 29. juni 1990 nr. 50 om produksjon, omforming, overføring, omsetning, fordeling og bruk av energi m.m. gjøres følgende endringer:

§ 1-1 fjerde ledd annet punktum oppheves.

§ 1-3 femte ledd skal lyde:

Med energikartlegging forstås en systematisk kartlegging av energibruken i et foretak med sikte på å få oversikt over mulige energieffektiviseringstiltak. Kartleggingen omfatter bygninger, industriprosesser, transport og andre aktiviteter.

§ 1-3 nytt åttende ledd skal lyde:

Med omfattende oppgradering menes en oppgradering hvor kostnadene er høyere enn 50 prosent av investeringskostnadene for et nytt sammenlignbart anlegg. Installasjon av utstyr til oppsamling av CO₂ med sikte på å lagre det geologisk, anses ikke som oppgradering i denne sammenheng.

Kapittel 5 overskriften skal lyde:

Kap 5. Fjernvarmeanlegg mv.

Ny § 5-8 skal lyde:

§ 5-8 (*Måling og fakturering*)

Departementet kan gi forskrift om måling og fakturering av fjernvarme og fjernkjøling og om måling og fakturering av energibruk i hver enkelt bruksenhet i bygninger som har felles varmeanlegg for romoppvarming eller tappevann eller felles kjøleanlegg for romavkjøling eller tappevann.

Kapittel 7 overskriften skal lyde:

Kap. 7. Energiplanlegging og kost-nytteanalyser

Nye §§ 7-2 til 7-4 skal lyde:

§ 7-2 (*Anlegg som omfattes av plikten til å gjennomføre kost-nytteanalyse*)

En tiltakshaver skal gjennomføre en kost-nytteanalyse av mulighetene for å utnytte overskuddsvarme ved planlegging av følgende anlegg:

- termiske kraftverk med mer enn 20 MW samlet innfyrt termisk effekt
- industriplanlegg med mer enn 20 MW samlet innfyrt termisk effekt som vil ha overskuddsvarme med anvendbar temperatur
- fjernvarmeanlegg og fjernkjøleanlegg
- energiproduksjonsanlegg med mer enn 20 MW samlet innfyrt termisk effekt som planlegges til-

koblet i et eksisterende fjernvarme- eller fjernkjøleanlegg

- datasentre med mer enn 2 MW samlet tilført elektrisk effekt
- andre anlegg med mer enn 20 MW samlet tilført elektrisk effekt.

Det samme gjelder ved omfattende oppgradering av anlegg som nevnt i første punktum bokstav a, b og d.

Departementet kan gi forskrift om hvilke tiltakshavere og anlegg som omfattes av første ledd.

§ 7-3 (*Innholdet i kost-nytteanalyser*)

En kost-nytteanalyse for anlegg som nevnt i § 7-2 skal inneholde en vurdering av kostnader og fordeler som kan oppstå ved å gjennomføre følgende tiltak:

- å drive et termisk kraftverk som et høyeffektivt kraftvarmeverk
- å oppgradere et termisk kraftverk til å kunne drive høyeffektiv kraftvarmeproduksjon
- å drive et industriplanlegg slik at overskuddsvarmen brukes til å dekke en økonomisk begrunnet etterspørsel
- å utnytte overskuddsvarme fra nærliggende anlegg og datasentre når nye fjernvarme- eller fjernkjøleanlegg planlegges, eller anlegg for energiproduksjon i eksisterende fjernvarme- eller fjernkjøleanlegg planlegges oppført eller omfattende oppgradert
- å drive datasentre som nevnt i § 7-2 første ledd bokstav e og anlegg som nevnt i § 7-2 første ledd bokstav f slik at overskuddsvarme brukes til å dekke en økonomisk begrunnet etterspørsel.

Departementet kan gi forskrift om nærmere definisjon av tiltakene i første ledd og innholdet i og gjennomføringen av en kost-nytteanalyse.

§ 7-4 (*Godkjenning og oppfølging av kost-nytteanalyser*)

En kost-nytteanalyse etter § 7-2 og § 7-3 skal godkjennes av departementet før byggingen eller oppgraderingen settes i gang. Departementet kan gi forskrift om innsending, godkjenning og bruk av kost-nytteanalyser.

Departementet kan i enkeltvedtak fastsette at et anlegg ikke kan bygges eller oppgraderes uten at overskuddsvarmen utnyttes, dersom kost-nytteanalysen viser at fordelene ved dette er større enn kostnadene. Dette gjelder ikke anlegg som nevnt i § 7-2 første ledd bokstav e og f.

Kapittel 8 overskriften skal lyde:

Kap. 8. Energitilstand i bygninger og energikartlegging i store foretak

§ 8-5 skal lyde:

§ 8-5 (*Energikartlegging i store foretak*)

Store foretak skal regelmessig gjennomføre en energikartlegging. Departementet gir forskrift om hva som regnes som store foretak.

Departementet gir forskrift om kvalifikasjonskrav for den som utfører energikartlegging, kartleggingens utarbeidelse og innhold og rapportering, lagring og bruk av resultatene fra energikartlegging.

§ 10-5 første ledd annet punktum skal lyde:

Overtredelse av §§ 7-2 til 7-4 eller bestemmelser i kapittel 8 medfører likevel ikke straff.

§ 10-7 første ledd nr. 1 skal lyde:

1. § 3-1 første ledd, § 4-2 første ledd, § 5-1 første ledd, § 5-4 første og tredje ledd, § 5-5 første og annet ledd, § 5-7 første, tredje og fjerde ledd, § 6-1 annet ledd, § 7-1, § 7-2 første ledd, § 7-3 første ledd, § 7-4 første ledd, § 8-2, § 8-3 første ledd, § 8-4 første ledd, § 8-5 første ledd, § 9-1 annet ledd, § 9-2 første ledd, § 9-3 første og annet ledd, § 9-5 annet ledd eller § 10-1 annet ledd

II

I lov 28. juni 2002 nr. 61 om felles regler for det indre marked for naturgass skal § 13 første ledd lyde:

Departementet kan gi forskrift til gjennomføring og utfylling av denne loven, blant annet nærmere bestemmelser om retten til adgang til systemet, driften av systemet, krav til naturgassforetakenes virksomhet, konseksjon, regnskap, krav om oppbevaring av opplysninger, leverandørbytte, beskyttelse av forbrukere og andre kunder, måling og fakturering, unntak fra loven i geografisk avgrensede områder og for ny infrastruktur, behandling av tvister, saksbehandlingsfrister og utsatt iverksetting av vedtak.

III

Loven gjelder fra det tidspunktet Kongen bestemmer. Kongen kan sette i kraft forskjellige bestemmelser til forskjellig tid.

Oslo, i energi- og miljøkomiteen, den 16. mai 2023

Marianne Sivertsen Næss

leder

Marius Arion Nilsen

ordfører

